

2014-06-19

Diarienummer
2012-154

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

Bilstöd

I samband med en granskning av bilstöd till personer med funktionsnedsättning (ISF 2014:11) har ISF uppmärksammat att beslut om anpassningsbidrag som avser paketlösningar vid golvsänkning av bilar fattas på bristfälligt underlag. Detta medför att bidrag betalas ut för anpassningar som den försäkrade inte behöver för att kunna använda bilen. Vissa av dessa är överhuvudtaget inte avsedda att kompensera för ett funktionshinder.

Bakgrund

Bilstöd lämnas inom ramen för anslagna medel i form av bland annat anpassningsbidrag.¹ Anpassningsbidraget ska motsvara kostnaden för sådana ändringar av ett fordon eller anskaffning av en särskild anordning som behövs för att den försäkrade ska kunna använda fordonet.² Det finns ingen beloppsgräns för anpassningsbidrag i ett enskilt ärende.

Under hösten 2013 uppmärksammade Försäkringskassans internrevision att det fanns ett antal allvarliga brister i Försäkringskassans interna styrning och kontroll av anpassningsbidraget inom bilstödet. Bland annat uppmärksammades att fakturor som avsåg importerade golvsänkta bilar var ofullständiga och många anpassningar redovisades som en del av ett paket. I fakturorna hade ett antal poster prissatts till 0,01 kronor per del. Internrevisionen rekommenderade att beslut och utbetalningar skulle baseras på nödvändiga underlag, såsom fullständiga fakturor och offerter. Enligt internrevisionen stoppades utbetalningarna under en period av den enhet på Försäkringskassan som handlägger bilstödet, men de återupptogs en kort tid senare.³

ISF kan efter den nyligen genomförda granskningen av bilstödet bekräfta den bild som Försäkringskassans internrevision redogör för. ISF:s granskning visade att detta förfarande gäller oavsett om golvsänkningen utförts inom eller utanför EU. Priset på offerten och fakturan anges antingen som en totalsumma för hela paketet eller som en uppdelning av anpassningarna på olika kostnadsposter. I de fall priset delas upp i olika poster motsvarar priset inte den faktiska kostnaden för respektive anpassning, eftersom alla anpassningar utom golvsänkningen anges till ett belopp under 1 krona per anpassning. Det innebär att även om Försäkringskassan avslår bidrag för

¹ 52 kap. 5 § socialförsäkringsbalken.

² 52 kap. 19 § och 8 § socialförsäkringsbalken.

³ Försäkringskassan (2013) Internrevisionsrapport 2013:6 Bilstöd – anpassningsbidrag.

vissa delar av paketet, till exempel rostskydd eller elektrisk skjutdörr, betalas hela summan för anpassningspaketet ut, eftersom avdragen från fakturans totalsumma är negligerbara. För den försäkrade innebär det att bilen blir anpassad med fler åtgärder än vad som behövs för att han eller hon ska kunna använda den.

Försäkringskassans vidtagna åtgärder

Till följd av internrevisionens rapport har Försäkringskassan under våren 2014 utfärdat två informationsmeddelanden (IM). Försäkringskassan har genom IM 2014:038, som gäller från och med den 5 maj 2014, bland annat skärpt kraven på specificering av anpassningen och utbetalningsunderlaget. Offerter och fakturor ska bland annat innehålla specificerade uppgifter om vilka anpassningar som den försäkrade vill ha ersättning för samt specificerade uppgifter om vad respektive anpassning kostar avseende antalet arbetstimmar per anpassning, materialkostnad per anpassning och arbetskostnad per timme. Om det finns otydligheter i underlagen, får handläggaren försöka få in kompletteringar av underlaget från den försäkrade eller anpassningsföretaget eller be Trafikverket⁴ om ytterligare information.

Av IM 2014:037, som gäller från och med 3 april 2014, framgår bland annat att Försäkringskassan beslutat att kostnaden för anpassningen ska vägas in i bedömningen när anpassningsbidraget bestäms. Av samma IM framgår vilka krav som ska ställas på den utredning som ska ligga till grund för beslut om anpassningsbidrag, och att den försäkrade ska uppmuntras att lämna in mer än en offert. Försäkringskassan anser sig inte ha lagstöd att kräva att den försäkrade ska lämna in två offerter, och därför framhålls att man bör uppmuntra den försäkrade att lämna in mer än en offert. Även om den försäkrade inte inkommer med minst två offerter, ska handläggaren vid behov överväga om det behövs ytterligare utredning innan beslut fattas. Detta förhållningssätt är nytt, då Försäkringskassan så sent som år 2012 uppgav att det inte fanns stöd i regelverket att ifrågasätta eller jämföra kostnaden för anpassningar.⁵

Av IM 2014:037 framgår dock att det finns många situationer när det inte behövs mer än en offert. Det behövs till exempel inte om den försäkrade ansöker om anpassningsbidrag för justeringar, kompletteringar eller reparation av tidigare beviljad anpassning, fabriksmonterad utrustning eller en anpassning som är att anse som mindre kostsam. Mer än en offert behövs inte heller om den försäkrade behöver en mycket individuell och avancerad anpassning eller när det bara finns ett anpassningsföretag som kan utföra anpassningen.

Av samma IM framgår också att rimligheten i kostnaden ska värderas utifrån den kunskap som finns inom bilstödsenheten i Västervik eller utifrån annat som framgår av en utredning. Instruktionen till handläggarna är att bedöma offertens totala belopp. Att vissa kostnadsposter avviker åt det ena eller andra hållet behöver inte innebära att den totala summan är orimlig för samtliga anpassningsåtgärder.

⁴ Trafikverket eller annan med motsvarande kompetens ska höras i alla anpassningsärenden om det inte är uppenbart obehövt.

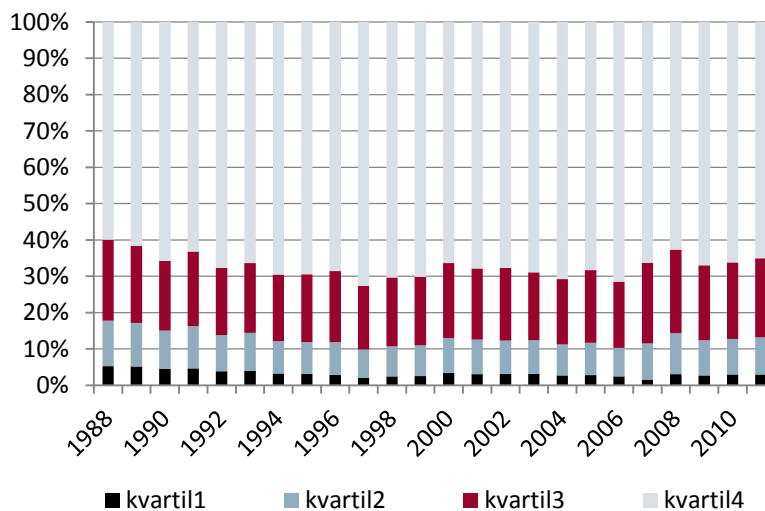
⁵ Försäkringskassan (2012) *Prognoser för bilstöd*. Svar på regeringsuppdrag, 2012-05-03. Dnr 5416-2012.

Instruktionen att enbart bedöma offertens totala belopp och att värdera det mot en känd kostnadsbild innebär att det inte finns några hinder för att betala ut för alla anpassningar i ett paket, även om alla anpassningar inte behövs för att använda bilen (eftersom den enda kostnadsbilden som är känd hos Västervik är paketets totala pris).

Risker med dagens ordning

Anpassningar som är mycket individuella och avancerade utförs av endast ett fåtal företag och anpassningskostnaden uppgår till mycket höga belopp per ärende. Det är svårt att uppskatta hur stor del av besluten som kommer att undantas från kravet på fler offerter. Figur 1 nedan illustrerar hur stor del av utgifterna för anpassningsbidraget som når respektive kvartil av mottagare när dessa rangordnas efter hur mycket anpassningsbidrag som betalats ut för att anpassa deras fordon.

Figur 1. Årlig fördelning av anpassningskostnaderna per kvartil

Källa: Försäkringskassans datalager för bilstöd, ISF:s beräkning.

Diagrammet visar att den fjärdedel av mottagarna som får mest i anpassningsbidrag står för cirka 65 procent av utgifterna. ISF:s granskning visar också att minst 90 procent av utgifterna för anpassningsbidraget betalades ut till företag som främst utför mycket individuella och avancerade anpassningar.⁶ Sammantaget innebär det att den tänkta konkurrensutsättningen inte gäller de anpassningar som står för huvuddelen av anpassningsbidragets utgifter.

⁶ ISF 2014:11. s. 37.

Försäkringskassan har under en längre tid, åtminstone sedan 2011, känt till bristerna i offerter och fakturor när bilar golvsänks alternativt köps golvsänkta. Myndigheten är fri att själv avgöra om underlaget för utbetalning är tillräckligt. Försäkringskassan vet att offerter och fakturor som innehåller uppenbart orimlig kostnadsspecifikation inte är korrekta. Det är helt uppenbart att till exempel en elektrisk skjutdörr inte kostar mindre än en krona.

I dagsläget gör Försäkringskassan alltså ingen egen värdering av kostnaden för anpassningar som det inte beviljas bilstöd för. Trots att Försäkringskassan avslår ansökan för vissa åtgärder fastställs därför alltid anpassningsbidraget till paketets totala summa. Den försäkrade får därmed, trots avslag, alla åtgärder i paketet utförda i bilen och behöver inte själv betala för det som avslås, eftersom hela kostnaden för paketet betalas av Försäkringskassan.

Försäkringskassan skulle emellertid redan med dagens regelverk kunna göra avdrag från den ersättning som betalas ut till den försäkrade med ett skäligt belopp för de åtgärder som myndigheten bedömer inte behövs för att denne ska kunna bruka fordonet. För att detta inte ska drabba den försäkrade ska Försäkringskassan redan i samband med den första ansökan om bilstöd tydligt informera om att anpassningsbidrag bara betalas ut för åtgärder som behövs för att fordonet ska kunna brukas.

ISF:s slutsats

De åtgärder som Försäkringskassan nyligen vidtagit via IM 2014:037 och IM:2014:038 löser inte problemet med att ersättning betalas ut för åtgärder som inte behövs för att använda bilen. Styrdokumenten är omgärdade av så pass många reservationer att åtgärderna inte kan förväntas ha en adekvat begränsande effekt på storleken på anpassningsbidraget.

Försäkringskassan måste ifrågasätta uppenbart orimliga offerter och fakturor och vid beslut om anpassningsbidrag göra skäliga avdrag för åtgärder som inte är behövs för att fordonet ska kunna brukas av den försäkrade.

Eventuella åtgärder för att komma tillrätta med sådana orimligheter kommer dock enbart att ha begränsad effekt och på kort sikt. Därför krävs ett förändrat regelverk som gör det möjligt för den administrerande myndigheten att garantera att ersättning utbetalas enbart för anpassningar som behövs för att bilen ska kunna användas av den försäkrade.

Kopia: Regeringen, Socialdepartementet